

zmiany:

2012-02-11 Dz.U.2011.240.1429 art. 3
2012-06-02 Dz.U.2010.227.1482 art. 1

USTAWA

z dnia 23 grudnia 1994 r.

o Najwyższej Izbie Kontroli

(tekst pierwotny: Dz. U. 1995 r. Nr 13 poz. 59)
(tekst jednolity: Dz. U. 2001 r. Nr 85 poz. 937)
(tekst jednolity: Dz. U. 2007 r. Nr 231 poz. 1701)
(tekst jednolity: Dz. U. 2012 r. poz. 82)

Rozdział 1

Zadania i zakres działania

Art. 1. 1. Najwyższa Izba Kontroli jest naczelnym organem kontroli państwowej.

- 2.** Najwyższa Izba Kontroli podlega Sejmowi.
- 3.** Najwyższa Izba Kontroli działa na zasadach kolegalności.

Art. 2. 1. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje działalność organów administracji rządowej, Narodowego Banku Polskiego, państwowych osób prawnych i innych państwowych jednostek organizacyjnych.

2. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować działalność organów samorządu terytorialnego, samorządowych osób prawnych i innych samorządowych jednostek organizacyjnych.

3. Najwyższa Izba Kontroli może również kontrolować działalność innych jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych (przedsiębiorców) w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa, w szczególności:

- 1)** wykonują zadania zlecone lub powierzone przez państwo lub samorząd terytorialny;
- 2)** wykonują zamówienia publiczne na rzecz państwa lub samorządu terytorialnego;
- 3)** organizują lub wykonują prace interwencyjne albo roboty publiczne;
- 4)** działają z udziałem państwa lub samorządu terytorialnego, korzystają z mienia państwowego lub samorządowego, w tym także ze środków przyznanych na podstawie umów międzynarodowych;
- 5)** korzystają z indywidualnie przyznanej pomocy, poręczenia lub gwarancji udzielonych przez państwo, samorząd terytorialny lub podmioty określone w ustawie z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz. U. z 2003 r. Nr 174, poz. 1689, z późn. zm.);
  - 5a)** udzielają lub korzystają z pomocy publicznej podlegającej monitorowaniu w rozumieniu odrębnych przepisów;
  - 6)** wykonują zadania z zakresu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego;

7) wywiązują się z zobowiązań, do których stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.), z innych należności budżetowych, gospodarki pozabudżetowej i państwowych funduszy celowych oraz świadczeń pieniężnych na rzecz państwa wynikających ze stosunków cywilnoprawnych.

4.

5. Najwyższa Izba Kontroli może kontrolować pod względem legalności i gospodarności działalność jednostek organizacyjnych i podmiotów gospodarczych wykonujących zadania z zakresu funkcjonowania systemów gwarantowania środków pieniężnych i udzielania pomocy podmiotom objętym systemem gwarantowania, o których mowa w przepisach o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym w zakresie, w jakim wykorzystują one majątek lub środki państwowe lub komunalne oraz wywiązują się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa.

Art. 2a. Ilekroć w ustawie mówi się o:

1) samorządzie terytorialnym - należy przez to rozumieć gminę, powiat, samorząd województwa oraz inne samorządowe osoby prawne i samorządowe jednostki organizacyjne;

2) właściwej jednostce kontrolnej - należy przez to rozumieć kontrolną jednostkę organizacyjną Najwyższej Izby Kontroli przeprowadzającą postępowanie kontrolne w jednostce kontrolowanej;

3) kierownikowi jednostki kontrolowanej - należy przez to rozumieć osobę, która zgodnie z przepisami określającymi ustrój jednostki jest odpowiedzialna za działalność tej jednostki i jest uprawniona do jej reprezentowania, a także:

a) osobę pełniącą obowiązki kierownika jednostki kontrolowanej lub upoważnionego zastępcę,

b) upoważnionego sekretarza lub podsekretarza stanu, zastępcę kierownika urzędu centralnego albo dyrektora generalnego - w zakresie przydzielonych im zadań objętych zakresem kontroli, jeżeli jednostką kontrolowaną jest naczelny lub centralny organ administracji rządowej,

c) pełnomocnika Rządu powołanego na podstawie innych przepisów - w zakresie powierzonych mu zadań,

d) osobę kierującą pracami organu wieloosobowego.

Art. 3. Najwyższa Izba Kontroli, kontrolując jednostki wymienione w art. 2, bada w szczególności wykonanie budżetu państwa oraz realizację ustaw i innych aktów prawnych w zakresie działalności finansowej, gospodarczej i organizacyjno-administracyjnej, w tym realizację zadań audytu wewnętrznego, tych jednostek.

Art. 4. 1. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje wykonanie budżetu, realizację zadań audytu wewnętrznego, gospodarkę finansową i majątkową Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Rady Sądownictwa, Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Krajowego Biura Wyborczego oraz Państwowej Inspekcji Pracy.

2. Na zlecenie Sejmu Najwyższa Izba Kontroli przeprowadza kontrolę działalności Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, Rzecznika Praw Dziecka, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz Państwowej Inspekcji Pracy, tak jak działalności organów i jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1.

3. Kontrolę działalności Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, tak jak działalności organów i jednostek, o których mowa w art. 2 ust. 1, Najwyższa Izba Kontroli przeprowadza również na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, a Kancelarii Senatu na wniosek Senatu.

Art. 5. 1. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadza kontrolę pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.

2. Kontrola działalności samorządu terytorialnego przeprowadzana jest pod względem legalności, gospodarności i rzetelności.

3. Kontrola działalności jednostek organizacyjnych i przedsiębiorców, o których mowa w art. 2 ust. 3, jest przeprowadzana pod względem legalności i gospodarności.

Art. 6. 1. Najwyższa Izba Kontroli podejmuje kontrole na zlecenie Sejmu lub jego organów, na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz z własnej inicjatywy.

2. Najwyższa Izba Kontroli wykonuje swoje zadania na podstawie rocznego planu pracy, który przedkłada Sejmowi; może też przeprowadzać kontrole doraźne.

Art. 7. 1. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Sejmowi:

- 1)** analizę wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej;
- 2)** opinię w przedmiocie absolutorium dla Rady Ministrów;
- 3)** informacje o wynikach kontroli zleconych przez Sejm lub jego organy;
- 4)** informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na wniosek Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Prezesa Rady Ministrów oraz innych ważniejszych kontroli;
- 5)** wnioski w sprawie rozpatrzenia przez Sejm określonych problemów związanych z działalnością organów wykonujących zadania publiczne;
- 6)** wystąpienia zawierające wynikające z kontroli zarzuty, dotyczące działalności osób wchodzących w skład Rady Ministrów, kierujących urzędami centralnymi, Prezesa Narodowego Banku Polskiego i osób kierujących instytucjami, o których mowa w art. 4 ust. 1;
- 6a)** analizę wykorzystania wynikających z kontroli wniosków dotyczących stanowienia lub stosowania prawa;
- 7)**

1a. Najwyższa Izba Kontroli przedstawia Sejmowi coroczne sprawozdanie ze swojej działalności.

2. Tryb wykonywania przez Najwyższą Izbę Kontroli obowiązków wobec Sejmu i jego organów określa regulamin Sejmu.

Art. 7a. 1. Nie rzadziej niż raz na 3 lata przeprowadza się audyt zewnętrzny w zakresie wykonania budżetu oraz gospodarki finansowej Najwyższej Izby Kontroli. Audyt zewnętrzny obejmuje okres następujący po okresie objętym ostatnim audytem.

2. Audyt zewnętrzny oznacza ogół działań służących do wyrażenia opinii obejmującej:

- 1)** ocenę prawidłowości i wiarygodności rocznego sprawozdania z wykonania budżetu Najwyższej Izby Kontroli;
- 2)** ocenę zgodności stanu faktycznego ze stanem wymaganym w zakresie dotyczącym procesów pobierania i gromadzenia środków publicznych, dokonywania wydatków ze środków publicznych, udzielania zamówień publicznych oraz zwrotu środków publicznych;
- 3)** ocenę gospodarności, celowości i rzetelności dokonywania wydatków ze środków publicznych oraz udzielania zamówień publicznych, a także ocenę wykorzystania zasobów;
- 4)** ocenę sposobu prowadzenia gospodarki finansowej oraz stosowania procedur dotyczących procesów wymienionych w pkt 2.

Art. 7b. 1. Przeprowadzenie audytu zewnętrznego zleca Marszałek Sejmu podmiotowi wybranemu zgodnie z przepisami o zamówieniach publicznych.

2. Audyt zewnętrzny przeprowadza podmiot niezależny od Najwyższej Izby Kontroli posiadający odpowiednie kwalifikacje i wiedzę z zakresu audytu. Audyt mogą przeprowadzać:

- 1)** osoby spełniające warunki przewidziane dla audytora wewnętrznego określone w przepisach o finansach publicznych;

2) osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, zatrudniające przy przeprowadzaniu audytu osoby wymienione w pkt 1.

3. Koszty przeprowadzenia audytu zewnętrznego są pokrywane z budżetu państwa w części dotyczącej Kancelarii Sejmu.

Art. 7c. 1. Audytor zewnętrzny ma prawo wglądu do dokumentów związanych z przeprowadzaniem audytem, w tym zawartych na nośnikach elektronicznych, oraz do wykonywania z nich kopii, odpisów, wyciągów, zestawień lub wydruków.

2. Pracownicy Najwyższej Izby Kontroli, o których mowa w art. 66, są obowiązani, na żądanie audytora zewnętrznego, udzielać informacji i wyjaśnień oraz potwierdzać zgodność z oryginałem kopii dokumentów, ich odpisów, wyciągów, zestawień oraz wydruków.

3. Z przyjęcia ustnych informacji i złożonych ustnie wyjaśnień sporządza się protokół, który podpisuje audytor zewnętrzny oraz osoba, która ich udzieliła lub je złożyła.

Art. 7d. 1. Audytor zewnętrzny sporządza pisemne sprawozdanie z przeprowadzonego audytu, w którym przedstawia w sposób jednoznaczny, rzetelny i zwięzły ustalenia i wnioski poczynione w trakcie audytu. Sprawozdanie powinno zawierać sformułowanie opinii, o której mowa w art. 7a ust. 2.

2. Audytor zewnętrzny przekazuje sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, Prezesowi Najwyższej Izby Kontroli w terminie 14 dni od zakończenia audytu.

3. Prezes Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od przekazania sprawozdania, może przedstawić do niego swoje stanowisko.

4. Audytor zewnętrzny przekazuje Marszałkowi Sejmu sprawozdanie wraz ze stanowiskiem, o których mowa w ust. 3.

Art. 8. 1. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na jego wniosek oraz informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na zlecenie Sejmu lub jego organów, na wniosek Prezesa Rady Ministrów, a także o wynikach innych ważniejszych kontroli.

2. Najwyższa Izba Kontroli przedkłada Prezesowi Rady Ministrów informacje o wynikach kontroli przeprowadzonych na jego wniosek oraz informacje o wynikach kontroli przedkładane Sejmowi i Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 9. Najwyższa Izba Kontroli może przedkładać:

1) właściwym wojewodom informacje o wynikach ważniejszych kontroli dotyczących działalności terenowych organów administracji rządowej;

2) właściwym wojewodom i organom jednostek samorządu terytorialnego informacje o wynikach ważniejszych kontroli dotyczących działalności samorządu terytorialnego.

Art. 10. Prezes Najwyższej Izby Kontroli podaje do wiadomości publicznej, z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej, dokumenty, o których mowa w art. 7 ust. 1 i 1a, art. 8 i art. 9, oraz wystąpienia pokontrolne.

Art. 11. Prezes Najwyższej Izby Kontroli może występować do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskami o:

1) stwierdzenie zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją;

2) stwierdzenie zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, których ratyfikacja wymagała uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie;

3) stwierdzenie zgodności przepisów prawa, wydawanych przez centralne organy państwowe, z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi i ustawami;

4) stwierdzenie zgodności z Konstytucją celów lub działalności partii politycznych;

5) rozstrzygnięcie sporu kompetencyjnego pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa.

Art. 11a. 1. Prezes Najwyższej Izby Kontroli może wystąpić do Marszałka Sejmu o skierowanie do Prezesa Rady Ministrów wniosku o zajęcie stanowiska wobec wynikających z kontroli wniosków dotyczących stanowienia lub stosowania prawa.

2. Stanowisko, o którym mowa w ust. 1, wraz z uzasadnieniem Prezes Rady Ministrów przedkłada Marszałkowi Sejmu w terminie 60 dni od dnia otrzymania wniosku.

3. Uznając w stanowisku, o którym mowa w ust. 1, potrzebę zmian w przepisach powszechnie obowiązującego prawa, określa się termin podjęcia prac legislacyjnych w zakresie tych zmian oraz organ odpowiedzialny za opracowanie projektu odpowiednich przepisów.

Art. 12. Organy kontroli, rewizji, inspekcji, działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym, współpracują z Najwyższą Izbą Kontroli i są obowiązane do:

1) udostępniania Najwyższej Izbie Kontroli, na jej wniosek, wyników kontroli przeprowadzonych przez te organy;

2) przeprowadzania określonych kontroli wspólnie pod kierownictwem Najwyższej Izby Kontroli;

3) przeprowadzania kontroli doraźnych na zlecenie Najwyższej Izby Kontroli.

Art. 12a. 1. Najwyższa Izba Kontroli może przeprowadzać kontrole wspólnie z naczelnymi organami kontroli Wspólnot Europejskich oraz naczelnymi organami kontroli innych państw.

2. Zasady i zakres prowadzenia kontroli, o których mowa w ust. 1, określa porozumienie zawarte pomiędzy Najwyższą Izbą Kontroli i organami, o których mowa w ust. 1.